

Василь
СИМОНЕНКО

«Ишов солдат...»

Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка
Національної академії наук України

Василь Симоненко

«ЙШОВ СОЛДАТ...»

Вибране

Київ
«Український письменник»
2015

УДК 821.161.2'06-142Сим
ББК 84(4Укр)6-5
С37

Симоненко, Василь.

С37 «Йшов солдат...». Вибране : поезії / В. А. Симоненко; упор. В. В. Яременко, О. М. Мислива; передм. В. В. Яременка. — К: Укр. письменник, 2015. — 120 с. (Серія «Бібліотека українського воїна»).

Після Тараса Шевченка, Лесі Українки та Івана Франка місце загальнонаціонального поета, здебільшого, залишалося вакантним. Василь Симоненко свого часу з готовністю прийняв цю естафету в нелегкий для України момент, заплативши власним життям.

Збірка поезій «Йшов солдат...» — це емоція, заклик, боротьба. Поет впевнений, що кожна світова «імперія зла» приречена, як і її попередники в історії. І це, на щастя, не залежить від її лідерів, а тільки від тих, хто готовий постати проти неї і, не зважаючи ні на що, вірити в перемогу.

Упорядники

Василь ЯРЕМЕНКО, Олена МИСЛИВА

**Випущено на замовлення Державного комітету
телебачення і радіомовлення України
за програмою «Українська книга» 2015 року**

Симоненко В. А., 2015
Яременко В. В., упор., передм., 2015
Мислива О. М., упор., 2015
Видавництво «Український
письменник», 2015

ISBN 978-966-579-466-0

ОЦИФРУВАННЯ
КНИГ

hur.com.com

Комбат поетичного батальйону «Шістдесятники»

Василь Андрійович Симоненко (1935–1963), непрожите вісімдесятиріччя якого український народ відзначав 8 січня 2015 року, залишився, як і багато Героїв небесної Сотні та Героїв АТО, навіки 29-річним. Його вбили наймити-кати тієї ж російської імперії, що по-фашистськи вбиває і сьогодні найкращих з народу українського. Вбиває ось уже понад 370 років. Прапори мінялися: «За единую и неделимую Россию», «За веру, царя, отечество», «За самодержавие, православие, официальную народность», «За Ленина и Сталина», «За советскую родину», «За единый советский народ», «За защиту интересов СССР вне пределов СССР» (так написано в довідці військомату, виданій учаснику Корейської війни 1953 року).

Сьогодні новітні російські фашисти, зрощені на власовській ідеології РОА, під здевальвованою і опаскудженою фашистами-власовцями символікою, що несла колись георгіївська стрічка, а перетворилася у символ всюдисущого, всепротазного і важкознищеного колорадського жука. Сьогоднішніх російських фашистів-власовців із сутністю «московської воші» і «колорадського жука» належить вбивати без жалю і безпощадно. Ще геніальний Павло Тичина, звертаючись до українського війська, закликав:

На український нивах, на російських,
на білоруських – я прошу, молю! –
вбивайте ворогів, злодюг злодійських,
вбивайте без жалю...

І Василь Симоненко свято вірив, що «загойдають дерева на вітті апостолів злочинства і облуд». Сьогодні їх веде кремлівський Чикотило. Недавно він «схилив» до миру Грузію, відхопивши у неї Абхазію і Південну Осетію, «схилив» до Росії героїчну Чечню, знищивши справжніх героїв і насадивши на шию запродавця чеченського народу Кадирова, що посилає своє продажне воїнство вбивати українців.

У московських карликів в Україні безліч виявляється інтересів: «схилити» Україну до Митного союзу, «схилити» до кривавого «руського мира», «довести», що росіяни і українці – «єдиний народ», звичайно ж, і з єдиною мовою і зрозуміло – російською.

Путін і його гнила, агонізуюча імперія – приречена, як і всі світові імперії. І це, на щастя, залежить не від Путіна.

Це прекрасно розумів Василь Симоненко. Його проникливий журналістський розум проглядав не тільки минуле, а й майбутнє. Він звеличив просту українську людину, зробив її героєм і літератури, і життя, він повернув у літературу тему трагічної, але героїчної історії свого народу. Його поетична мова позначена не за літами даною йому мудрістю, вислови, викристалізовані у афористичне мовлення, активізують мислення, наповнюють патріотичними візіями. Він переконаний, що

Слова звучать примусить сильно й гучно
Лише одна поетова душа.

Вслухаймося в окрушини його думок:

– І той ніколи не доскочить слави,
Хто задля неї на землі живе...

- Твого життя ніхто не відбере,
Коли воно доручене народу...
- Йй-право, не страшно вмерти,
А страшно мертвому жить...
- Я хочу правді бути вічним другом
І ворогом одвічним злу...
- Все в тобі прекрасне і священне,
Мамо моїх радощів і мук...
- Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе...
- Живе лиш той, хто не живе для себе,
Хто для других виборює життя...
- Той господар в просторі безмежному,
Хто душею відрікся меж!..
- Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину...
- Що можу я, коли дримають люди?
Що можу я, коли заснули ви?..
- Та краще в тридцять повністю згоріти,
Ніж до півсотні помаленьку тліть...
- І наша юність буде хай такою,
Щоб їй ніхто не заздрити не міг!..
- Але скажи: чи ти зі мною поруч
Пройдеш безтрепетно по схрещених мечях?..

– Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!..

– Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!..

– Не заколисуй ненависті силу.
Тоді привітність візьмеш за девіз,
Як упаде в роззявлену могилу
Останній на планеті шовініст...

– Я ж разом із вами піднявся і вирис
Із однієї землі...

– Для мене найсвятіша нагорода –
Потрібним будь, красо моя, тобі...

– Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе...

– Я воскрес, щоб із вами жити...

Так, Василь Симоненко воскрес... щоб із добровольчими загонами боронити рідну землю, вбивати російських фашистів-власовців, що віроломно, по-гітлерівськи, вчинили вторгнення на українську землю, загарбали частину її території і грабують, масово вбивають мирних людей, як і німецькі нацисти, як вбивали більшовицькі головорізи Леніна-Троцького у роки Визвольних Змагань, як мільйонами українців винищив Сталін і його посіпаки, як вбивають сьогодні Путін і Лавров. Натрапив в інтернеті на цікавий, а головне точний запис однієї телеглядачки: «Я обурювалася, за що повісили міністра закордонних справ Рейху Ріббентропа, – він же дипломат, а коли поба-

чила і почула Лаврова і Чуркіна, – зрозуміла». Зрозуміла, що треба наближати час, коли «загойдають дерева на вітті апостолів злочинства і облуд». Для цього сьогодні воскрес Василь Симоненко. Він буде воскресати завжди і там, коли і де поставатиме загроженість його народові. Він – поет загальнонародний, загальнонаціональний. Після Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка посада загальнонаціонального поета здебільшого залишалася вакантною. Були і є блискучі, талановиті поети, улюбленці певного кола читачів, але поетів, які були б близькі і зрозумілі селянинові, робітникові, інженерові, шкільній юні і уже безчубим дідам, закоханим юнакам і юнкам, всім, хто творить матеріальні і духовні цінності, – одиниці.

Я сподіваюсь, що Василь Симоненко сьогодні поселиться в окопах, бліндажах, траншеях поруч із 18–20-річними справжніми мужами нації, що грудьми прикривають рідну матір від наруги московських фашистів і всіляких покидьків.

Василь ЯРЕМЕНКО

I

ПРОРОЦТВА ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

* * *

Можливо, знову заgrimлять гармати,
І танк зімне пшеницю на лану,
І буде плакати і журитись мати,
Коли сини ітимуть на війну.

І хтось востаннє поцілує милу,
І хтось сльозу непрохану змахне,
А може, дехто втратить віру й силу,
Своє життя рятуючи одне.

Але не я... Я квиснути не стану,
Хоч як не буде боляче мені, —
За нашу землю, дорогу й кохану,
Я рад прийняти на себе всі вогні.

За тих дітей, що бігають до школи,
За матерів, змарнілих у труді,
За рідні наші верби довгополі,
За наші дні прекрасні й молоді.

І тут ні сліз, ні відчаю не треба,
І тут не треба страху і ниття —
Живе лиш той, хто не живе для себе,
Хто для других виборює життя.

22. 06. 1955

* * *

Не докорю ніколи і нікому,
Хіба на себе інколи позлюсь,
Що в двадцять літ в моєму серці втома,
Що в тридцять — смерті в очі подивлюсь.

Моє життя — розтрошене корито,
І світ для мене — каторга і кліть...
Та краще в тридцять повністю згоріти,
Ніж до півсотні помаленьку тліть.

08. 01. 1955

РОВЕСНИКАМ

Ми в світ прийшли успадкувати славу,
Діла, і думи, й чесні мозолі,
Батьків велику полум'яну справу,
Що захистила правду на землі.

Нам не дрімать на тихому причалі,
Не виливать в кімнатній тишині
Свої дрібненькі втіхи і печалі
В меланхолійні вірші і пісні.

Нехай серця не знають супокою,
Хай обганяють мрії часу біг,
І наша юність буде хай такою,
Щоб їй ніхто не заздрити не міг!

22. 06. 1958

УКРАЇНСЬКА МЕЛОДІЯ

Довго тужить сумна бандура
Про діла у старій сивині,
І якусь невідому зажуру
Навіває та пісня мені.

Не мелодія — збурена рана,
Не слова, а безжальні голки,
Тільки бачу не сині лимани
І не горді козацькі полки.

А ввижається — там, біля шляху,
На потоптаній кіньми траві
Жирний ворон, мов чорна папаха,
На козацькій сидить голові.

А нав-круг по-ру-ба-ні
До-си-на-ють сни,
І да-ле-ко бу-бо-ни
Кли-чуть до вій-ни.

18. 01. 1957

ЛЕБЕДІ МАТЕРИНСТВА

Мріють крилами з туману лебеді рожеві,
Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Заглядає в шибу казка сивими очима,
Материнська добра ласка в неї за плечима.

Ой біжи, біжи, досадо, не вертай до хати,
Не пушу тебе колиску синову гойдати.

Припливайте до колиски, лебеді, як мрії,
Опустіться, тихі зорі, синові під вії.

Темряву тривожили криками півні,
Танцювали лебеді в хаті на стіні.

Лопотіли крилами і рожевим пір'ям,
Лоскотали марево золотим сузір'ям.

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.

У хмільні смеркання мавки чорноброві
Ждатимуть твоєї ніжності й любові.

Будуть тебе кликати у сади зелені
Хлопців чорночубих диво-наречені.

Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.

За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі,

Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.

Можна все на світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

12-17. 04. 1962

КРИК ХХ ВІКУ

У небі тішились хмари,
У небі сонце пливло,
Під небом кривавіли чвари
І лютувало зло.

Земля, вагітна скорботою
(Відчай їй груди тне),
Над кривдою і підлотою
Народила в муках мене.

Народила, немов надію,
Колисала ночами без сну:
— Може, від тебе помолодію,
Може, побачу весну...

— Може, твій струм і атом
Вгамують нестерпний біль, —
Голосила над віком двадцятим
Найгеніальніша з породіль.

Голосила Велика Мати,
Благала, кричала мені,
Щоб став я жорстоким катом
Недоумства, підлоти й брехні.

І стою у злобі по коліна
З серцем, повним ганьби й проклять.
Божевільні каліки й руїни
У зіницях моїх миготять.

Що залишу майбутньому дневі,
Чим ділитися буду з ним?! —
Вибухають бомби водневі
На обпеченім лобі моім!

А люди забавляються, мов діти,
Катам співають гімни холуї,
І генерали мріють посадити
На всій планеті атомні гаї.

Ридаю і кричу, гилю себе у груди,
Волосся патраю з сідої голови:
Що можу я, коли дрімають люди?
Що можу я, коли заснули ви?

21. 10. 1962

* * *

Там, у степу, схрестилися дороги,
Немов у герці дикої мечі,
І час неспинний, стиснувши остроги,
Над ними чвалить вранці і вночі.

Мовчать над ними голубі хорали,
У травах стежка свище, мов батіг.
О, скільки доль навіки розрубали
Мечі прадавніх схрещених доріг!

Ми ще йдемо. Ти щось мені говориш.
Твоя краса цвіте в моїх очах.
Але скажи: чи ти зі мною поруч
Пройдеш безтрепетно по схрещених мечях?

20. 12. 1962

Гей, нові Колумби й Магеллани,
Напнемо вітрила наших мрій!
Кличуть нас у мандри океани,
Бухту спокою облизує прибій.

Хто сказав, що все уже відкрито?
Нащо ж ми народжені тоді?
Як нам помістити у корито
Наші сподівання молоді?

Кораблі! Шикуйтесь до походу!
Мрійництво! Жаго моя! Живи!
В океані рідного народу
Відкривай духовні острови!

Геть із мулу якорі іржаві —
Нидіє на якорі душа!..
Б'ються груди об вітри тужаві,
Каравела в мандри вируша.

Жоден вітер сонця не остудить,
Півень землю всю не розгребе!
Україно! Доки жити буду,
Доти відкриватиму тебе.

Мріяти й шукати, доки жити,
Шкварити байдужість на вогні!..
А якщо відкрию вже відкриті,
Друзі! Ви підкажете мені...

15. 10. 1962

Світ який — мереживо казкове!
Світ який — ні краю ні кінця!
Зорі й трави, мрево світанкове,
Магія коханого лица.

Світе мій гучний, мільйонноокий,
Пристрасний, збурунений, німий,
Ніжний, і ласкавий, і жорстокий,
Дай мені свій простір і неспокій,
Сонцем душу жадібну налий!

Дай мені у думку динаміту,
Дай мені любові, дай добра,
Гуркочи у долю мою, світе,
Хвилями прадавнього Дніпра.

Не шкодуй добра мені, людині,
Щастя не жалій моїм літам —
Все одно ті скарби по краплині
Я тобі закохано віддам.

10. 11. 1962

Ти знаєш, що ти — людина.
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.

Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди —
Добрі, ласкаві й злі.

Сьогодні усе для тебе —
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
Кохати спішити треба —
Гляди ж не проспи!

Бо ти на землі — людина,
І хочеш того чи ні —
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.

16. 11. 1962

Земля кричить... Пінують кров'ю війни,
І падають занози від ярма,
І лиш годинник холодно й спокійно
Рахує дні, розтрачені дарма.

І без кінця — окопи, барикади,
Та над громадами кривавих тіл
Гриміли пишні і бучні паради
Нових Тимурів і Аттіл.

Це все було... Були німі кургани,
І війни йшли не на життя — на смерть,
Гриміли залпи, і ятрились рани,
І світ ішов, здавалось, шкереберть.

І вся планета ніби очманіла,
Людина в землю заривалася, мов кріт,
А над землею бомби стугоніли,
І падали тіла на рваний дріт.

Це все було... О, не забудьте, люди,
Своїх братів, що нині неживі,
Що руйнували світ тиранства і облуди
І нищили в'язниці вікові.

О, не забудьте тих, що рвались крізь багнети,
В степах поклали голови свої,
Щоб більше нашу голубу планету
Не шарпали розбійницькі бої.

Вони ішли на каторги, на страти,
Дробили кирками кар'єри кам'яні,

Щоб правду бiтьш не кидали за грати
І не палили совiсть на вогні .

Щоб не здригався Всесвіт малярiйно
І небо не стогнало вiд заграв,
Щоб нам годинник радiсно й спокiйно
Вiки ясної дружби рахував!

1962

* * *

І буде все, що має бути:
Тумани, сонце, дiм і путь –
Лиш слiд дорогу перетнути
Тому, що не повинно бути.

30. 01. 1963

Нашої заслуги в тім не бачу,
Нашої не знаю в тім вини,
Що козацьку бунтівливу вдачу
Нам лишили предки з давнини.

Нам і те не добавляє слави,
Що вони од чужоземних сил
Заступили землю кучеряву
Горами високими могил.

Бо коли, закохані в минуле,
Прокуняєм свій великий час,
Наша лінь нікого не розчулить,
Слава ж та відмовиться від нас.

Спогади докучливі, як нежить,
Що тій славі принесуть нове?
Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе.

1963

* * *

Де зараз ви, кати мого народу?
Де велич ваша, сила ваша де?
На ясні зорі і на тихі води
Вже чорна ваша злоба не впаде.

Народ росте, і множитьься, і діє
Без ваших нагаїв і палаша.
Під сонцем вічності древніє й молодіє
Його жорстока й лагідна душа.

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Пощезнуть всі перевертні й приبلуди
І орди завойовників-заброд!

Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його волячих жилах
Козацька кров клекоче і гуде!

24. 12. 1962

* * *

Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок,
Є тисячі ланів, але один лиш мій.
І що мені робить, коли малий зажинок
Судилося почать на ниві нерясній?

Чи викинути серп і йти байдикувати,
Чи долю проклясти за лютий недорід
І до сусід пристать наймитувати
За пару постолів і шкварку на обід?

Коли б я міг забуть убоге рідне поле,
За шмат цієї землі мені б усе дали...
До того ж і стерня ніколи ніг не коле
Тим, хто взува холуйські постолі.

Та мушу я йти на рідне поле босим,
І мучити себе й ледачого серпа,
І падати з втоми на покоси,
І спать, обнявши власного снопа.

Бо нива ця — моя! Тут я почну зажинок,
Бо кращий урожай не жде мене ніде,
Бо тисяча доріг, мільйон вузьких стежинок
Мене на ниву батьківську веде...

17. 05. 1963

Задивляюсь у твої зіниці ,
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Революцій, бунтів і повстань.

Україно! Ти для мене — диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік.

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю —
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побути на самоті.

Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти втекли на небо,
Ходить їх до біса по землі.

Бачиш: з ними щогодини б'юся,
Чуєш — битви споконвічний грюк!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?

Україно! Ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи — все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

26. 12. 1961

КУРДСЬКОМУ БРАТОВІ

Борітеся – поборете.

Т. Шевченко

Волають гори, кровію політі,
Підбиті зорі падають униз:
В пахкі долини, зранені і зриті,
Вдирається голодний шовінізм.
О курде, бережи свої набої,
Але життя убивців не щади.
На байстрюків сваволі і розбою
Кривавим смерчем, бурею впади.
Веди із ними кулями розмову:
Вони прийшли не тільки за добром,
Прийшли забрати ім'я твоє, мову,
Пустити твого сина байстрюком.
З гнобителем не житимеш у згоді:
Йому «паняць», тобі тягнути віз.
Жиріє з крові змучених народів
Наш ворог найлютіший – шовінізм.
Він віроломство заручив з ганьбою,
Він зробить все, щоби скорився ти.
О курде! Бережи свої набої –
Без них тобі свій рід не вберегти.
Не заколисуй ненависті силу,
Тоді привітність візьмеш за девіз,
Як упаде в роззявлену могилу
Останній на планеті шовініст.

08. 03. 1963

II

«УКРАЇНО! ТИ МОЯ МОЛИТВА...»

РУСЬ

I

З глибин віків і гордо, й величаво
Встає легендами овіяне ім'я.
Минуле — сон, але сліпа змія
Не отруїла доблесті і слави.

То ж не орда завзята і кривава
Неждано появилася в степах,
Щоб у сплюндрованих і спалених містах
Шуміли оргії і варварські забави.

То встала Русь в кольчuzі і шоломі,
Щоб їй стихія покорилась дика,
І вів її у далі невідомі
Син Перуна Олег-владика...

І Візантія снила крізь туман —
Підводив голову народжений титан.

II

Підводив голову народжений титан,
І йшли назустріч вічності і смерті
Нездолані, гарячі і уперті
Дружини непокірливих слов'ян.

Русь не дрімала, стомлена і млява,
Забившись ведмедем у барліг,
Бо відчували грек і печеніг
Відлуння кроків князя Святослава.

Цвіли хоругви руські на Дунаї,
І Доростол навіки записав,
Що мертвий воїн сорому не має.

І ворог знав, підступний і лукавий,
Що витязь тут не здобичі шукав
І війни йшли не тільки ради слави.

III

І війни йшли не тільки ради слави,
Бо іншій все корилося меті –
Меч Святослава прокладав путі
Для мудрості ясної Ярослава.

Коли була Європа в забутті
Та істина у вогнищах палала,
Антична мудрість гордо оживала
В твоїм, о Русь, допитливім житті.

За ясні зорі і за тихі води
Ішли в бої сини твого народу
І гинули, слабіючи від ран.

Але тебе ця кров не зупиняла,
Бо ти й тоді, хай підсвідомо, дбала
За кращу, світлу долю всіх слов'ян.

30. 04. 1956

* * *

Я закоханий палко, без міри
У небачену вроду твою.
Все, що в серці натхненне і щире,
Я тобі віддаю.

Ти дала мені радісну вдачу,
Кров гарячу пустила до жил.
Я без тебе нічого не значу,
Ніби птиця без крил.

Кожну хвилю і кожную днину
Гріє душу твоє ім'я,
Ненаглядна, горда, єдина,
Україно моя.

31. 07. 1958

* * *

Древній, обікрадений народі!
Над тобою прошумів розбій,
Та кати не вкрали твою вроду,
Не всушили дужий мозок твій.

Нові покоління, як обнова,
В лоні сповиваються твоїм.
І дідівська гордовита мова
Служить вірно і слухняно їм.

Пристрасним, орлино-мудрим зором
Дивишся у Всесвіт з-під повік...
Виродки — підтвердження сурове,
Що живеш і житимеш повік!

08. 02. 1962

Я не бував за дальніми морями,
Чужих доріг ніколи не топтав —
В своїм краю під буйними вітрами
Щасливим я і вільним виростав.

Мене ліси здоров'ям напували,
Коли бродив у їхній гущині,
Мені поля задумливо шептали
Свої ніким не співані пісні.

Коли не вмів ще й букваря читати,
Ходив, як кажуть, пішки під столом,
Любить людей мене навчила мати
І рідну землю, що б там не було.

Чужих країв ніколи я не бачив,
Принад не знаю їхніх і окрас,
Та вірю серцем щирим і гарячим:
Нема землі такої, як у нас.

15. 08. 1957

ПРИРУЧЕНИМ ПАТРІОТАМ

Обмивши губи в нарзані чи каві,
Дожовуючи свіжий бутерброд,
Ви стаєте великі й величаві
І любите Вітчизну і народ.

Ви чуєте народні віщі думи,
Його тривоги берете в серця.
Коли потієте у черзі за костюмом,
Затиснувши в долоні гаманця.

Ні, ви не блазні, ви не лицеміри —
Нікчемного презирства не убить,
І свій народ ви любите без міри,
Коли у міру вигідно любить.

За плату ви закохані в ідею
І зморшки морщите на ситому чолі...
Кому ж ви служите, приручені Антеї,
Відірвані від матері-землі?

Хто ваш народ? Яка у нього доля?
Куди його коріння проросло?
Чиї могили стогнуть серед поля,
Забрівши здичавіло у село?

Хоч раз почуйте, грамотні руїни,
Нікчемні слуги чорного добра,
Як, обіпершись вітрові на спину,
Кричить Тарасова гора:
— Нема на світі України,
Немає другого Дніпра!..

26. 06. 1963

* * *

Я так люблю твої суворі чари,
Люблю твій дзвін і пороховий хрип,
Тобою завжди я і жив, і марив,
Сміявся і плакав під шуміння лип.

Мені з тобою море по коліна
І ні по чому каторжні труди,
Моя українська мова солов'їна —
Джерельний струмінь свіжої води.

09. 07. 1955

* * *

Земле рідна! Мозок мій світліє,
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.

Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.

Хто тебе любов'ю обікраде,
Хто твої турботи обмине,
Хай того земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість проковтне!

16. 01. 1963

Чую

Чую, земле, твоє дихання,
Розумію твій тихий сум,
Як на тебе холодні світання
Ронять пригорщами росу.

Знаю — зливи, та буйні грози,
І роса в шумовинні віт —
То сирітські, вдовині сльози,
То замучених предків піт.

Назбирала ти їх без ліку
На роздоллі полів, дібров,
Щоб живили тебе довіку
Людські сльози і людська любов.

03. 01. 1961

В букварях ти наряджена і заспідничена,
Поворозками зв'язана, ледве жива,
На обличчі тремтить в тебе радість позичена,
На губах скам'яніли казенні слова.

Україно! Тебе я терпіти не можу,
Я тебе ненавиджу чуттями всіма,
Коли ти примітивна й на лубок похожа,
Коли думки на лобі у тебе нема.

Я люблю тебе іншу – коли ти бунтуєш,
Коли гнівом під кручі клекоче Дніпро,
Коли думаєш ти, коли бачиш, і чуєш,
І несеш од криниці вагоме відро.

Україно, мовчи! Україно, затихни!
Не така ти багата, щоб тратить слова.
Хай брехня твоє слово дугою не вигне,
Хай не вірить твій розум в убогі дива.

Україно! Яка в тебе мрія шалена!
Ти не кліпай очима на мрію чужу.
Притулися горбами й устами до мене,
Перетни в моїм серці криваву межу!

Ти здави моє серце своїми руками
І угледиш, що в ньому немає води.
Не сиди в пелюшках над чужими віками,
Але гордо крізь смерть до безсмертя іди!

21. 12. 1961

О земле з переораним чолом,
З губами, пересохлими від сміху!
Тебе вінчали з кривдою і злом,
Байстрятам шматували на утіху.

Вкраїнонько! Розтерзана на шмаття,
У смороді й тумані гнойовім,
Кричиш мені у мозок, мов прокляття
І зайдам, і запроданцям твоїм.

Любове світла! Чорна моя муко!
І радосте безрадїсна моя!
Бери мене! У материнські руки
Бери моє маленьке гнівне Я!

Візьми всього! І мозок мій, і вроду,
І мрій дитинних плеса голубі.
Для мене найсвятїша нагорода —
Потрїбним будь, красо моя, тобі.

29. 09. 1962

МОЯ ЛЮБОВ

Землю люблю я широку мою,
Хай би й піском шелестіла,
Хай би пустеля у ріднім краю, —
Все ж він і рідний, і милий.

Прийде людина в сипучі піски.
Вріже у землю лопату —
Кинуться в сторону ниви, ліски,
Виросте гай біля хати.

Прийде невтомний трудяга сюди,
Ломом ударить у скелю —
Ринуть ключі живородні води,
В сад перетворять пустелю!

Тому й люблю я Вітчизну свою,
Не за красу і багатства незміряні,
А за народ, що в труді і в бою
Все переможе натхненням і вірою.

Треба навчитись Вітчизну любити.
Хай чи багата, чи вбога,
Віри в душі не губить ні на мить
В світлу народну дорогу.

Осінь 1954

Білі від страждання мої ночі,
Чорні від скорботи мої дні
Впали у твої свавільні очі,
Жадібні, глибокі і чудні.
Я тебе не хочу обминути,
Я тебе не смію обійти.
Дай мені губами зачерпнути
Ніжної твоєї доброти.
Диких орд незлічені навали
Розтрощили пращури мої,
Щоб несла ти гордо і зухвало
Груди недоторкані свої,
Щоб горіли маками долоні,
Щоб гуло моє серцебиття,
Щоб в твоєму соромливім лоні
Визрівало завтрашнє життя.
І моє прокляття очманіле
Упаде на тім'я дурням тим,
Хто твоє солодке грішне тіло
Оскверняє помислом гидким.
Стегна твої, брови і рамена,
Шия і вогонь тендітних рук —
Все в тобі прекрасне і священне,
Мамо моїх радощів і мук!

16. 11. 1962

УКРАЇНІ

Коли крізь розпач випнуться надії
І загудуть на вітрі степовім,
Я тоді твоїм ім'ям радію
І сумую іменем твоїм.

Коли грозує далеч неокрая
У передгроззі дикім і німім,
Я твоїм ім'ям благословляю,
Проклинаю іменем твоїм.

Коли мечами злоба небо крас
І крушить твою вроду вікову,
Я тоді з твоїм ім'ям вмираю
І в твоєму імені живу!

10. 12. 1962

III

«НАЙСКЛАДНІША ЛЮДИНА ПРОСТА...»

* * *

Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза.

Найпрекрасніша мати щаслива,
Найсолодші кохані вуста,
Найчистіша душа незрадлива,
Найскладніша людина проста.

Але правди в брехні не розмішуй,
Не ганьби все підряд без пуття,
Бо на світі той наймудріший,
Хто найдужче любить життя.

27. 11. 1962

Може, так і треба неодмінно,
Як робить давно вже звикли ми:
Падати слухняно на коліна
Перед геніальними людьми.

Вихвалять, і славити, й кричати,
Роздувати фіміамів дим —
Геніїв між нами небагато,
То чому б не поклонятись їм?

Але я зібрав би всіх титанів
І сказав би, знявши капелюх:
— Я не хочу вам співать пеанів
І хвальбою лоскотати слух.

Ви усі розумні та відверті,
Тож скажіть по щирості мені:
Хто й за що вам дарував безсмертя,
Хто й за що продовжив ваші дні?

Говоріть, кричіть, щоб всі узнали,
Втямили нарешті до пуття:
Смертні вам безсмертя дарували,
Смертні вам продовжили життя!

Щоб надійно крила соколині
Вас у небі вічності несли,
Мудрості своєї по краплині
Смертні вам, як бджоли, віддали.

Вас, як прапор, підніма людина
В боротьбі за правду проти тьми.
Генії! Безсмертні! На коліна
Станьте перед смертними людьми!

11. 06. 1962

ЗЛОДІЙ

Дядька затримали чи впіймали —
Дядька в сільраду ескортували.
Дядька повчали і докоряли:
«Як вам, дядьку, не ай-яй-яй
Красти на полі свій урожай!
У кого ви крали? Ви крали в себе.
Це ж просто сором — красти свій труд».
Дядько понуро тім'я теребив
І смакував махру.
Дядько кліпав товстими віями, —
Важко дивитися в очі ганьби,
Важко йому із домашніми мріями
Враз осягнуть парадокси доби.
«Та воно так, — у кулак кахикав, —
Красти погано... Куди вже гірш».
Рвися з горлянки свавільним криком,
Мій неслухняний вірш!
Чому він злодій? З якої речі?
Чому він красти пішов своє?
Давить той клунок мені на плечі,
Сором у серце мені плює...
Дядька я вбити зневагою мушу,
Тільки у грудях клекоче гроза:
Хто обікрав, обскуб його душу?
Хто його совісті руки зв'язав?
Де вони, ті — відгодовані й сірі,
Недорікуваті демагоги і брехуни,
Що в'язи скрутили дядьковій вірі,
Пробираючись в крісла й чини.
Їх би за ґрати! Їх би до суду!
Їх би до карцеру за розбій!
Доказів мало??? Доказом будуть
Лантухи вкрадених вір і надій.

12. 10. 1962

* * *

Я хочу быть несамовитим,
Я хочу в полум'ї згоріть,
Щоб не жаліти за прожитим,
Димком на світі не чадіть.

Щоб не пекли дрібні образи
Дрібненьку душу день при дні,
Я згоден вибухнуть відразу,
Неначе бомба на війні.

І диву дивному даюся,
Що з того користі катма:
Чомусь не лопаюсь, не рвуся —
Напевне, капсуля нема.

08. 03. 1961

* * *

Не лицемірити, не чванитись пихато,
Не дуракам пускати в очі дим,
Не з мудрим виглядом зазубрені цитати
Вигукувати голосом худим, —

Я не цього бажаю, не папуга,
Щоб віддаватись цьому ремеслу.
Я хочу правді бути вічним другом
І ворогом одвічним злу.

04. 11. 1962

* * *

Ні перед ким не станеш спину гнути,
Не віддасися ворогу в ясу,
Якщо ти зміг, товаришу, збагнути
Свого народу велич і красу.

Серпень 1962

* * *

Люди часто живуть після смерті:
Вріже дуба, а ходить і їсть,
Перепродує мислі підтерті
У завулках тісних передмість.

Гилить зуби, дає поради,
Носить лантухи настанов,
Підмічає серйозні вади
У діяльності установа.

Не втомляється спати і жерти,
На милицях за часом біжить,
Їй-право, не страшно вмерти,
А страшно мертвому жити.

10. 11. 1962

* * *

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.

День, коли мої маленькі губи
Вперше груди мамині знайшли,
День, що мене вперше приголубив
Ласкою проміння із імлі.

Як мені даровано багато,
Скільки в мене щастя, чорт візьми!
На землі сміятись і страждати,
Жити і любити поміж людьми!

16. 11. 1962

Попрощаємся, земле кохана,
рідна мамо, хороша моя.
Повернусь, як весна довгождана
знов на нивах твоїх забуя.
Як розквітнуть сади вишневі
і вітри зашумлять буйні
у погожі, ясні травневі,
неповторно чудові дні.
А в гаях солов'ї піснями
прославлятимуть знов весну, —
і тоді побреду полями,
ні години вночі не засну.
Буду кожен твій звук ловити,
говоритимуть все мені
океани пшениці й жита
і зелені рясні ячмені.
Шепотітимуть в лісі віти
про чудову красу твою,
і щасливі веселі діти
будуть пісню вести своєю.

07. 02. 1954

Люди — прекрасні.
Земля — мов казка.
Кращого сонця ніде нема.
Загруз я по серце
У землю в'язко.
Вона мене цупко трима.
І хочеться бути дужим,
І хочеться так любить,
Щоб навіть каміння байдуже
Захотіло ожити
І жить!
Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали
Про вас грядущі:
— Їх на землі не було...

16. 01. 1963

ОДИНОКА МАТІР

Він мовчки впав.
Отергли зорі строгі,
Страждання опустилось на лице,
І краєв темінь
Передсмертний стогін,
Безпомічний і гострий,
Мов ланцет.
Його вже не було.
А ненависть стожала
Мечами помсти рвалася у світ,
Бо поруч з ним
Прострелені лежали
Твоя любов,
Твої сімнадцять літ.
Життя тріумфувало у двобої,
Життя крізь смерть
Утвердило себе...
І стала ти
В сімнадцять літ вдовою,
Хоч наречений твій
Ще й не зустрів тебе.
Повзли роки.
Росло твоє чекання.
Печаль смоктала радощі твої,
І над твоїм
Розстріляним коханням
Скажено глузували солов'ї.
Та право материнства —
За тобою!
І син в колисці пісню наслуха.
Хай вузьколобі

Звуть його ганьбою,
А лицеміри — пасинком гріха!
Нехай духовні покидьки
Й заброди
Байстрам, безбатченком
Назвуть твоє дитя!
Найтяжчий злочин —
Вкрасти у народу
Тобі довірене життя.
Мадонно мого часу!
Над тобою
Палають німби муки і скорбот,
І подвиг твій,
Обпечений ганьбою,
Благословив розстріляний народ.

10. 10. 1962

МОЯ МОВА

Все в тобі з'єдналося, злилося —
Як і помістилося в одній! —
Шепіт зачарований колосся,
Поклик із катами на двобій.

Ти даєш поету дужі крила,
Що підносять правду в вишину,
Вченому ти лагідно відкрила
Мудрості людської глибину.

І тобі рости й не в'януть зроду,
Квітувать в поемах і віршах,
Бо в тобі — великого народу
Ніжна і замріяна душа.

1962

МАТЕРІ

В хаті сонячний промінь косо
На долівку ляга з вікна...
Твої чорні шовкові коси
Припорошила вже сивина.

Легкі зморшки обличчя вкрили —
Це життя трудового плід.
Але в кожному русі — сила,
В очах юності видно слід.

Я таку тебе завжди бачу,
Образ в серці такий несучу —
Материнську любов гарячу
І твоєї душі красу.

Я хотів би, як ти, прожити,
Щоб не тліти, а завжди горіть,
Щоб уміти, як ти, любити,
Ненавидіть, як ти, уміть.

14. 09. 1955

БЕЗСМЕРТНІ ПРЕДКИ

Раби будували замки і храми,
Сіяли й жалі — раби.
Труд їх стоїть над віками —
Свідок життя й боротьби.

Із кожного купола й брами
Крізь роки темряви й злоби
Вони промовляють словами
До нас, до моєї доби:

«Люті кати поглумились над нами,
Скільки лягло нас у чорні гроби,
Та перемога — дивіться! — за нами:
Смерть — не кінець боротьби.

Ті, що життя прогуляли без діла,
Що у народній купались крові,
В землю лягли і безслідно зотліли —
Ми ж і понині живі!»

Чую ваш голос простий і ласкавий,
Предки безсмертні мої:
Праця людини — окраса і слава,
Праця людини — безсмертя її!

23. 10. 1955

IV

**«ЛЮБОВ, ЯК СОНЦЕ
СВІТУ ВІДКРИВАЄ
БЕЗМЕЖНУ ВЕЛИЧ
ЛЮДСЬКОЇ КРАСИ...»**

СУПЕРНИКИ

I

Вітер пісню співав стоголосо,
Але раптом в екстазі німім
Зупинивсь біля тебе і млосно
Зазітхав у волоссі твоїм.

І підслухали зорі і трави,
І підслухали ріки й мости,
Як шептав тобі вітер ласкаво:
«Я такої не бачив, як ти...»

Хочеш — хмари для тебе розвію?
Хочеш — землю в дощах утоплю?
Тільки дай мені крихту надії,
Тільки тихо шепни — люблю...»

І хоч ти не сказала нічого,
Бо не слухала вітрових слів,
Він, забувши солодку знемогу,
Розганяти хмарки полетів.

А як глянуло сонце із неба
Через сині зіниці ніш,
Закохалося сонце у тебе,
Засіяло іще ясніш.

II

Вітер в небі за хмарами гониться
І про тебе складає пісні,
Почалася у сонця безсонниця —
І подовшали раптом дні.

І обоє тобі заходились
Говорити у всякий час:
«Ми по вуха в тебе влюбились,
Усміхнися ж хоч раз до нас...»

III

Тож послухайте, сонце і вітре!
Перестаньте скиглити на мить!
Маю річ я до вас нехитру,
Ви послухайте, помовчіть.

Я б хотів, щоб мені ви сказали
Без брехні, без ридань і виття:
Скільки раз ви уже кохали
За своє безконечне життя?

У скількох у волоссі мліли,
У скількох іще будете мліть?

Ви всіх разом так не любили,
Як одну її треба любить!

Я для неї хмар не розвію
І дощами землі не залю.
І хвалитись, як ви, не вмю,
Але я її дужче люблю.

Те, що кидали ви, як намисто,
Міліонам красунь до ніг,
Я в душі недоторкано чистим
Для одної для неї зберіг.

01. 03. 1961. Корсунь

УМАНСЬКИМ ДІВЧАТАМ

Умань! Добра, ласкава Умань.
Хмари в небі — мов сива шаль.
Я люблю у Софіївці думать,
Із минулого знявши вуаль.

Обійду усі гроти й альтанки,
З водограю нап'юся води.
Розумію, чому уманчанки
На побачення ходять сюди.

Ой дівчата, русяві й білі,
Чорні очі — мов стиглий глід!
Не дивитись на вас не в силі,
А мені вже дивитись не слід.

І блідніють казкові химери,
І німіє антична краса —
Ви не гірші нічим од Венери,
А вона ж цілий світ потряса!

Хто на сонце очей не мружить?
От хіба що сліпі — та й все.
Той, хто вас обміне байдуже,
Мабуть, крем'ях у грудях несе.

Я люблю у Софіївці думать,
Відганяючи спогадів рій.
Від сьогодні, ласкава Умань,
Скільки житиму — бранець твій.

28. 10. 1961

* * *

Спади мені дощем на груди,
Пустелю-душу ороси —
Я стану жить. Я мріять буду,
Як мріють ранками ліси,

Коли салютами-громами
Гуркоче небо навесні,
Ти тільки спокою ні грама
Не дай воскреслому мені.

Якщо ж ти хмара, а без грому,
Якщо ти буря без води —
Пливи у далеч невідому,
А душу збоку обійди...

04. 03. 1961

* * *

Кожну весну, кожне літо
У закурений траві
Зацвітають ніжні квіти,
Дивні квіти польові.

Пестять їх дощі та зливи
На дорогах польових,
Щоб русяві й чорнобриві
Задивлялися на них.

Щоб вони, як одежина,
Прикривали бідність фраз.
Квіти теж, як і людина,
Зацвітають лише раз.

Кожну весну, кожне літо
У закурений траві
Зацвітають в полі квіти,
Але кожен рік — нові.

08. 03. 1961

* * *

Я і в думці обняти тебе не посмію,
Я не те, щоб рукою торкнутися смів.
Я люблю тебе просто — отак, без надії,
Без тужливих зітхань і без клятвених слів.

Навіть в снах я боюсь доторкнутись до тебе,
Захмеліть, одуріти від твого тепла.
Я кохаю тебе. Мені більше не треба,
Адже й так ти мені стільки щастя дала.

21-22. 04. 1960

Ой майнули білі коні,
   тільки в'ються гриви,
 Тільки курява лягає
   на зелені ниви.
 Пронеслись, прогупотіли,
   врізалися в небо,
 Впала з воза моя мрія —
   пішки йде до тебе.
 Знаю: дійде, не охляне,
   в полі не зачухне —
 Світ твоїми, моя люба,
   кучерями пахне!
 Крізь пилуку, по багнюці,
   в холод і завію
 Прийде чистою до тебе
   біла моя мрія.

26. 01. 1962

Я чекав тебе з хмари рожево-ніжної,
Із ранкових туманів, з небесних октав,
Коли думи збігалися з мли бездоріжної
І незвіданий смуток за душу смоктав.

Я від тебе жадав незвичайного й дивного,
Щоб з'явилася маревом, видивом, сном,
Щоби я знемагав од дихання нерівного,
Од заклятої радості під вікном.

І не міг я спекатися словесної пишності,
Одсахнутись ураз од кокетливих мрій —
Волочив я тебе в ореолі безгрішності
Крізь хитливих ілюзій розкиданий стрій.

Припливла ти до мене з прибоєм уяви,
Несподівано встала над смутком чекань —
Розцяцькованих мрій павіани і пави
Повтікали лякливо під купол світань.

Розгубили вони свої зваби і почесті,
І сьогодні вклоняється серце моє
Тій земній, соромливій, жагучій жіночості,
Що красою життя — материнством — стає.

04-06. 05. 1962

Я чую у ночі осінні,
Я марю крізь синій сніг:
Вростає туге коріння
У землю глевку із ніг.

Стають мої руки віттям,
Верхів'ям чоло стає,
Розкрилося ніжним суцвіттям
Збентежене серце моє.

Вростаю у небо високе,
Де зорі — жовті джмелі,
І чую: пульсують соки
У тіло моє з землі.

Зі мною говорять могили
Устами колишніх людей,
І їх нерозтрачені сили
Пливуть до моїх грудей.

О земле жорстока й мила,
Ковтнула ти їхні дні —
Усе, що вони любили,
Віддай долюбить мені!

Усе, що вони не домріяли
У чорному гвалті боїв,
Хай клетотом і зав'язями
Ввірветься в думки мої!

Вслухайтеся, земле і небо,
У рокіт страждань моїх —
Живу не лише за себе,
Я мушу жити й за них.

13. 05. 1962

ЧЕКАННЯ

Мерехтять у тумані огні,
Впали роси на заспані трави...
Ти прийди, усміхнися мені,
Ластів'ятко моє кучеряве.

Тихо вечір тумани пряде,
І не чути й не видно нікого,
Лиш чекання моє молоде
Одиноко стоїть край дороги.

У весняному сумі ночей
Я чекаю тебе, моя мила,
Щоби полум'ям синіх очей
Ти тривогу мою погасила.

13. 10. 1962

* * *

Буду тебе ждати там, де вишня біла
Виглядає з саду тихо і несміло,

Де, здається, спокій і нема нікого,
Тільки завмирає, журиться дорога.

Може, ти не прийдеш, гарна й кароока, —
Буде мене пестить нічка одинока,

Буде мене тішить, лагідна та люба,
Цілувать у щоки, розвівати чуба.

Може, ти не прийдеш, лаяти не стану —
Буду сам гуляти з вечора до рану.

Бо й признатись щиро: не тебе я жду,
Жду свого кохання в білому саду.

20. 05. 1953

* * *

Не бажаю я нічого, хочу тільки одного:
Стуку серця дорогого біля серденька мого.
Хай мене, немов пилину, носить доля по землі,
Подаруй мені хвилину — і забудуться жалі.
І минуле зло розтане, ніби привиди сумні,
І лице твоє кохане буде сяяти мені.

09. 11. 1956

* * *

Я тобі галантно не вклонюся,
Комплімента зроду не зліплю,
Тільки в очі ніжні задивлюся,
В них свою тривогу утоплю.

І коли химерною габою
Спеленає землю довга ніч,
Довго серце тужить за тобою,
Довго сон мені не йде до віч.

Довго білі таємничі крила
Обвивають маревом видінь,
І стоїш ти, крихітна, і мила,
І прозора, мов ранкова тінь.

І палають, ніби стиглі вишні,
Владно підкоряючи собі,
Губи неціловані і грішні,
Очі божевільно голубі.

02. 01. 1957

Я...

Він дивився на мене тупо
Очицями, повними блекоти:
— Дарма ти себе уявляєш пупом,
На світі безліч таких, як ти. —
Він гримів одержимо і люто,
І кривилося гнівом лице рябе,
Він ладен був мене розіпнути
За те, що я поважаю себе.
Не стала навколішки гордість моя...
Ліниво тяглася отара хвилин...
На світі безліч таких, як я,
Але я, їй-богу, один.
У кожного Я є своє ім'я,
На всіх не нагримаєш грізно,
Ми — це не безліч стандартних «я»,
А безліч всесвітів різних.
Ми — це народу одвічне лоно,
Ми — океанна вселюдська сім'я.
І тільки тих поважають мільйони,
Хто поважає мільйони «Я».

28. 03. 1962

МІЙ РОДОВІД

Вельможі пихаті і горді
Плетуть родоводів в'язь:
В одного — прапрадід став лордом,
В іншого — прадід князь.

Баньки уп'явши в минуле,
Гордо ця знать рече:
— Про нас хрестоносці чули...
— В нас Рюрика кров тече...

— Мій предок вогнем і залізом
Титул собі добув...
— А мій тисяч сорок зарівав,
За це і в пошані був...

Нічого собі родоводи!
Та киньте свій гвалт і крик:
Я — із древнішого роду,
Бо я — полтавський мужик.

Ви скорчите кисло пику,
Коли повідомлю вас,
Що предок мій споконвіку
Хліб сів і свині пас.

Щоб жерли ви булки й сало,
Віками пер соху-плуг.
Хіба ж для історії мало
Оцих видатних заслуг?!

Я вами гордую, панове,
Бо я — знатніший од вас.
Звиняйте за грубе слово —
Я з вами свиней не пас!

23. 02. 1960

З ДИТИНСТВА

В мене була лиш мати,
Та був іще сивий дід,
Нікому не мовив «тату»
І вірив, що так і слід.

Був певен, що батько лишній,
Крикливий, немов сусід,
Коли заставав на вишні,
На мене кричав, аж блід.
Та боляче б'ється, думав,
Не пустить гулять на став,
І тому не знав я суму,
Щасливим собі зростав.

І лиш як минули роки
І я непомітно зріс,
Мені часто кидалось в око,
Як сину сусід той ніс

То нові штанці святкові,
Сорочку, що так до лица,
Або чобітки з підковою
Приносив йому од шевця.

Але мене й це не вабило,
Бо заздрити, знав, не слід,
І звався за обновки «бабою»
У мене малий сусід.

Я вірив, що краще всього
Пісні, які знав дідусь.

Вмощусь на коліна до нього
І в очі йому дивлюсь.

А він вимовляє, виспіває
Гарячі прості слова —
І все давниною сивою
В очах моїх ожива.

Мелькають червоні жупани,
Вирує, кипить Дніпро,
І Байда стріляє в султана,
Підвішений за ребро.

І грізні полки Богдана
Шляхетську орду женуть,
А з півночі десь за бураном
На поміч стрільці ідуть.

Несуться зі свистом-гуком
Богунці у всі кінці...
І я затискую руку,
Мов шабля у тій руці.

І плачу, було, й сміюся,
Як слухаю ті пісні...
Спасибі ж тобі, дідусю,
За те, що ти дав мені...

29. 07. 1960

КРИВДА НОВЕЛА

У Івася немає тата.
Не питайте тільки, чому.
Лиш від матері ласку знати
Довелося хлопчині цьому.

Він росте, як і інші діти,
І вистрибує, як усі.
Любить босим прогоготіти
По ранковій колючій росі.

Любить квіти на луках рвати,
Майструвати лука в лозі,
По городу галопом промчати
На обуреній, гнівній козі.

Але в грудях жаринка стука,
Є завітне в Івася одно —
Хоче він, щоб узяв за руку
І повів його тато в кіно.

Ну, нехай би смикнув за вухо,
Хай нагримав би раз чи два, —
Все одно він би тата слухав
І ловив би його слова...

Раз Івась на толоці грався,
Раптом глянув — сусіда йде.
— Ти пустуєш тут, — озвався, —
А тебе дома батько жде...

Біг Івасик, немов на свято,
І вибрикував, як лоша.
І, напевне, була у п'ятах
Пелюсткова його душа.

На порозі заляк винувато,
Але в хаті — мама сама.
— Дядько кажуть, приїхав тато,
Тільки чому ж його нема?..

Раптом стало Івасю стидно,
Раптом хлопець увесь поблід —
Догадався, чому єхидно
Захихикав сусіда вслід.

Він допізна сидів у коноплях,
Мов уперше вступив у гидь,
З оченят, від плачу промоклих,
Рукавом витирав блакить.

А вночі шугнув через грядку,
Де сусідів паркан стирчав,
Вибив шибку одну з рогатки
І додому спати помчав...

Бо ж немає тим іншої кари,
Хто дотепи свої в іржі
Заганяє бездумно в рани,
У болючі рани чужі...

14. 08. 1958

* * *

Я в світ прийшов не лише пити й їсти,
Скалити зуби до дурних дівчат
Та любитись зоряним намистом
Під мариновані мелодії кантат.
З сім'ї селянської, до грубості простої,
В життя дороги стеляться мені...
Я хочу пити сонячні настої,
Пізнати до краю радощі земні!
І на стежках, порослих будяками,
Що обминали зморені діди,
Я залишу мужицькими ногами
Хай не глибокі, та чіткі сліди.

08. 01. 1955

* * *

Моралісти нас довго вчили,
Вибивалися з кволих сил, —
Мов, людині потрібні крила,
Їй ніяк не можна без крил.

Я плюю на слова ці завзято,
Я обурений ними без меж —
Кури й гуси завжди крилаті,
Горобці і синиці — теж!

Я готовий кричати щосили,
Надриваючи голос свій:
Непотрібні людині крила,
Серце й розум потрібні їй!

04. 03. 1961

* * *

Немає смерті. І не ждїть — не буде.
Хто хоче жить, ніколи не помре.
І будуть вічно веселитись люди,
І танцювать дівчата в кабаре.
І в сіру ніч, коли мене не стане,
Коли востаннє римою зітхну,
Я не помру, лиш серце в грудях стане,
Схолоне кров, а я навик засну.

23. 03. 1955

МОЖНА

Можна вірить другові чи милій,
Марить наяву чи уві сні,
Білизну червневих ніжних лілій
Заплітатъ букетами в пісні.

Можна жить, а можна існувати,
Можна думатъ — можна повторять.
Та не можуть душу зігрівати
Ті, що не палають, не горять!

Люди всі по-своєму уперті:
Народившись, помирає кожна,
А живуть століття після смерті
Ті, що роблять те, чого «не можна».

29. 09. 1956 Біївці

Ми брехні завжди легше вірим,
Бо у правди крутіша путь.
Важко бути з собою щирим,
А нещирим — не хочу быть.

Можна, звісно, плекать надію
По драбині до неба сягнуть —
Це лікарство чудово діє,
Коли хочеш себе обмануть.

Безконечна і щедра уява,
Їй ні впину нема, ні меж,
А життя усміхнеться лукаво —
І з драбини на землю впадеш.

Ось тоді поцілуйся з надіями
Та пошли подивитися їх,
Як під милими, рідними віями
Ворухнеться і згасне сміх.

* * *

Я не хочу спокійним бути,
Ти мене в тишину не мани.
Не бажаю душу роззуту
Сиротою пустить під тини,

Щоб ходила убога й гола,
Мов задрипанка, між людьми.
Не проси — не змінюсь ніколи,
Отакого, як є, візьми.

Поділи мою радість і муку,
До підметок мене зрозумій,
А тоді вже «бери мене в руки» —
До підметок я буду твій.

* * *

Учать мене вибухати,
Про щастя жертовне торочать,
А груди мої волохаті
Дихати рівно хочуть.

Для чого доброму жертва?
Добрий не буде катом?
Той, хто молиться мертвим,
Живому не стане братом!

17. 05. 1962. Умань

Понеси мене на крилах, радосте моя,
Де на пагорбах і схилах сонця течія.

Де стоять в обновах білих, в чистому вбранні
Рідні хати, білі хати з хмелем при вікні.

Де замріяні дівчата ходять до криниць,
Де послались шовком ниви обіч ґрунтовиць.

Де мене, рум'яне диво з прутиком в руці,
Ухопив гусак сварливий за нові штанці.

Благослови, добра доле, вередухо вперта,
На цій землі мені жити та на ній і вмерти.

28. 06. 1962

Встає над нами сонце, як вставало,
Гудуть вітри в розгойданих дротах,
Зелені верби руки заламали,
І заціміло сонце на вустах.

Приходять ночі. Електричний пояс,
Немов зміюка, місто обвива.
Я лиш тоді, мій друже, заспокоюсь,
Як опустіє зовсім голова.

Як я люблю – давань не буду звіту,
Переді мною два десятки літ,
І в мене серце, мов несамовите,
Вистукує любов у білий світ.

О друже мій, попереду розлука,
А зустрічі – чи трапляться вони,
І наші спільні радощі і муки
Чи впливуть із серця глибини?

Я не скажу того, що сам не знаю,
І лиш бажання щире вироста,
Щоб, як життя наблизиться до краю,
Я міг почати так тобі листа:

«Встає над нами сонце, як вставало,
Гудуть вітри в розгойданих дротах.
Зелені верби руки заламали,
І заціміло сонце на вустах».

І ми такі ж, як всі на світі люди,
І я від тебе клятви не беру,
Та лиш тоді я молодість забуду,
Тоді замовкну, як помру.

Серпень 1962

КИРПАТИЙ БАРОМЕТР

I

ЗАМІСТЬ ВЕЧІРНЬОЇ МОЛИТВИ

Ти лежиш іще впоперек ліжка —
Ну до чого мале й чудне!
А до тебе незримі віжки
Прив'язали цупко мене.

Кажуть, носа ти вкрав у баби,
Губи й ноги забрав мої,
Взяв у матері синю звабу
І в очах своїх затаїв.

Спи, грабіжнику мій кирпатий.
Сумнів диханням розігрій,
Я тобі стану в голови слати
Подушки найніжніші мрій.

Розішлю свої думи в дозори,
Щоб у сизому міражі
Не ступило свавільне горе
На кордони твоєї душі.

Бо не змок ще убивчий порох
Од потоків дитячих сліз —
Через трупи надій бадьорих
Твій одвічний і підлий ворог
До усмішки твоєї ліз.

Над народами, над віками
Встало горе, мов чорний гном.
Торохтять бойові тамтами
Над прозорим дитячим сном.

Відгодована злість, і хитрість,
І закута в броню брехня
Атакують добро і щирість
Серед ночі й білого дня.

Гуркотять бойові колісниці,
Свищать ратища і шаблі...
І тривозі моїй не спиться,
Йде вона босоніж по землі.

І встає проти кривди й злоби
Мій обсмалений сонцем гнів,
Щоби спав ти спокійно, щоби
Ти сміявся і жебонів.

І ладнає совість гармати
Проти підлості і обмов,
І виводить зневіру на страту
Безпощадна мов любов.

Наливайся земними силами,
Вдосталь радощів зачерпни —
Над тобою тріпочуть крилами
Тихі-тихі спокійні сни...

II

ПОГРОЗИ НОЧІ

Вибіг він з туману муки, втомлено присів,
Гуртувались мляві звуки у сузір'я слів.

Мав він силу непоборну, цей лукавий хтось,
Мені в душу світло чорне від тих слів лилось.

Він казав: «Скона твій спокій на моїх ножах,
Я — на місці, я — стоокий, я — всесвітній жах.

Дам тобі великі очі і великі вуха,
Страх до смерті залоскоче силу твого духа.

Гей, виходьте, мої слуги, мої вірні діти,
Мою владу, мою силу дурню покажіть!»

Вибігали із туману з галасом і гиком
Довгорукі, волохаті, обплетені ликом.

Вузьколобі й куцоногі, з іклами-зубами,
Заходились вибивати тропака ногами.

ТАНЕЦЬ ПІТЕКАНТРОПІВ

Ми не брешем, не лукавим —
Що подужаєм берем!
Ми сьогодні світом правим,
Все жерем,
Жерем,
Жерем!

Тільки ми од страху вільні,
Ми – сини Європи!
Ми – могутні,
Ми – всесильні,
Ми – пітекантропи!

Нам живеться ласо й любо,
А на совість ми плюєм –
Що потрапило на зуби,
Те жуєм,
Жуєм,
Жуєм!

Тільки ми від глузду вільні,
Ми – сини Європи!
Ми – могутні,
Ми – всесильні,
Ми – пітекантропи!

Танцювали, гупотіли, раптом провалились,
На їх місці генерали як з землі вродились.

Оточили мою душу й заревіли п'яно,
Били в груди кулаками, мов у барабани.

ХОР ГЕНЕРАЛІВ

Слухай, мрійнику, ідіоте!
Ти – в комедії лицедій!
Ми випльовуєм сотнями з рота
Недогризки людських надій.

Не цяцьками — ракетами бавимо,
А життя не вертає назад —
Син ітиме з очима кривавими
Крізь гарячий атомний чад.

Одсахнеться твоєї щирості
І шукатиме ласки у риб,
Коли з серця у нього виросте
Наша мрія — атомний гриб.

Ми його заберем у тебе,
Вкрадем юність його й любов
І піднімем в розчахнуте небо
Над німим божевіллям дібров.

Здичавілі од крові нації
Будуть щирити ікла, мов звір,
І здихатимуть від радіації
У роззявлених пащах нір.

Як розірве космічну тишу
Передсмертний стогін землі —
Вічність подвиги наші запише
На своєму сивім чолі!

Вони пливли у ніч, як манекени,
Крізь їхні вигуки байдужі і страшні
Прилинув синім видивом до мене
Маленький привид і сказав мені.

Монолог маленького привида

Я — твій ровесник. Доля моя куца,
Печаль моя не відає кінця —
Старих світил чіткі орбіти рвуться,
І гаснуть ненароджені серця.

Я — твій ровесник. Плоть моя убита,
Із ребер в мене вирости дуби.
Моє життя потрощене, мов жито,
Ціпами божевілья і злоби.

Коли я біг, розхристаний, на луку,
Де обрій так прозоро глибенів,
Чужий солдат захопив мене за руку
І до людей у білому одвів.

І я дививсь на них незрозуміло,
В зіницях метушилися зірки,
І кров моя червоно цебеніла
У банку із рожевої руки.

І чорна ніч звелась в очах у мене,
І сон легкий навек мене зборов...
Моїм убивцям у голодні вени
Влили мою дитинно чисту кров.

Я — твій ровесник, пролісок надії,
Розтоптаний жорстокістю нікчем,
Я — син краси і голубої мрії,
Я — автор ненаписаних поем.

Я – твоя мука і твоє сумління,
Мені кати не обрубали крил:
Із ран моїх бере твоє коріння
Для боротьби і ненависті сил.

Немає в мене страху за плечима –
Я розірвав його одвічний гніт.
Великими блакитними очима
Дивлюся я докірливо на світ.

Іди і спопеляй байдужі душі,
І сліпоту, й холопство прокляни,
Щоб не зійшлись, в кривавицю заюшені,
Народів обікрадених сини.

Я – твій ровесник. Доля моя куца,
Печаль моя не відає кінця.
Я кличу вас у відчаї не гнуться,
А вибухати, як нові сонця!

III

РАНОК

Над тихим сном мого малого сина,
Над плетивом думок моїх і мрій
Пливла тривога, ніби Всесвіт, сива,
Гойдаючись на гребенях надій.

Цідилась ніч крізь темне сито неба,
І зорі танули, як вогники малі...
Кирпатий мій! Дивлюся я крізь тебе
У завтрашнє страдалиці Землі.

Я бережу для тебе Ї квіти,
Тобі несу думок своїх огонь,
Для тебе запускаю на орбіти
Ракети із порепаних долонь.

Ми народились в муках, щоб родити,
Синами обезсмертити свій рід,
Щоб квітував на диво всього світу
Козацький геніальний родовід!

Сини! Сини! Барометри кирпаті
Людського спокою і завтрашнього дня!
Ми перед вами разом винуваті,
Що на планеті бійки і гризня.

Ми винуваті, що міліють ріки
І лисинами світять береги,
Що десь духовні лупляться каліки
І виростають ваші вороги.

Будь проклят спокій! Досить нарікати
На клопітливий і суворий час!
Грядуть сини — барометри кирпаті,
Вони за все спитають завтра нас.

17. 09. 1962

ТИША І ГРІМ

Средь этой пошлости таинственной,
Скажи, что делать мне с тобой:
Недостижимой и единственной
Как вечер дымно-голубой?

А. Блок

I

Довго спали вітри у ярах на припоні,
Довго тиша гнітюча полями повзла,
І стояли дерева німі на осонні,
Знемагала в пилюці вечірня імла.

І на трави не бризнули роси, мов перли,
Як рум'янець густий раннє небо залив.
І здавалось — життя задрімало, замерло,
Заблукало в безмежжі неміряних нив.

І здавалось — нема ні початку, ні краю
Цій нудоті німій і нудній німоті...
Найстрашніше, мабуть, тільки тиша карає,
Коли поруч з тобою повзе по житті.

II

Та звелася з-за лиману
Хмара темно-сиза,
Полоснули ятагани —
Блискавки — донизу.

І вітри на перепутті
Загриміли цепом,

Розірвали свої пута
І помчали степом.

І озвалися долини
Гомоном знайомим,
І упала на коліна
Тиша перед громом.

І земля впилаь водою,
Мов живою кров'ю.
І обнявся сміх з журбою,
Ненависть — з любов'ю...

Гей, почувте, добрі люди,
Заздрить мені треба:
Грім ударив мені в груди,
Грім з ясного неба.

І убив у серці тишу,
Розпанахав спокій —
Я стою і вітром дишу
На землі широкій!

III

Люди різні між нас бувають —
Симпатичні, гарні, чудні.
Дні за днями, бува, куняють,
А живуть лиш у мріях та сні.

Може, це і не дуже грішно —
Не для всіх же доступна даль,

Тільки чомусь в очах їх смішно
Заплелися журба і жаль.

І життя мовби їх не било,
І дріма в них чимало сил.
Але їм тільки сняться крила,
Наяву ж — вони зовсім без крил.

Я судить їх не маю права,
Я для них не бажаю зла —
Я і сам жив отак «цікаво»,
Доки в мене ти не ввійшла.

Сам я сонний ходив землею,
Але ти, як весняний грім,
Стала совістю, і душею,
І щастливим нещастям моїм.

IV

Пригадаю усе до слова,
До зітхання згадаю все,
І мене — в недосяжне — знову
Хвиля спогадів понесе.

То наївні, а то суворі,
Сколихнуть вони спокій мій,
А за ними в холодне море
Рушить човен моїх надій.

Ой, ті плавання невеселі
(Як від правди себе втаю?) —

Розіб'ється човен об скелі,
Об гранітну байдужість твою.

V

Не жартуй наді мною, будь ласка,
І, говорячи, не мовчи.
Нащо правді словесна маска?
Ти мовчанням мені кричи.

І без слів я все розумію,
Що сказати маєш мені,
Та в мовчанні живе й надія
Не почути жорстоке «ні!».

VI

Ображайся на мене як хочеш,
Зневажай, ненавидь мене —
Все одно я люблю твої очі
І волосся твоє сумне.

Хай досада чи гнів жевріє,
Хай до сліз я тебе озлю —
Ти для мене не тільки мрія,
Я живою тебе люблю.

Для кохання в нас часу мало,
Для мовчання — у нас віки.
Все віддав би, що жить осталося,
За гарячий дотик руки.

Влийся сонцем у щиру мову,
У думок моїх течію —
Я люблю твої губи, і брови,
І поставу, і вроду твою.

Ображайся на мене як хочеш
І презирством убий мене —
Все одно я люблю твої очі
І волосся твоє сумне.

VII

Чому смуток з тобою поруч
Часто ходить у світлі дні?
Певне, є в тебе біль і горе,
Не відомі зовсім мені.

Хоч на щастя життя багате,
Але кожну людину ждуть
І печалі, і сум, і втрати,
І не можна їх обминуть.

Але к бісу цю мудрість убогу!
І догадки під три чорти!
Я бажаю, щоб всю дорогу,
Все життя усміхалась ти.

Щоб ніколи сльоза на вії
Не світилася, мов роса.
Хай же щастям завжди ясніє
Некриклива твоя краса.

Я не йму тобі зовсім віри,
Як сумною побачу тебе,
Небо в сутінь буває сірим,
А насправді ж воно — голубе.

VIII

Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!
Здрастуй, свіжосте нив!
Я воскрес, щоб із вами жити
Під шаленством весняних злив.

Хай заляжеться тиша навколо,
Й знову стану, як ви, німим,
Але в серці моїм ніколи
Не замовкне весняний грім.

IX

Пройдуть зливи, замовкнуть грози,
Задрімають вітри на ланах,
І весняного грому погрози
Пронесе стороною луна,

А проміння довге, як мітли,
Обмете сизохмарну даль.
І пройдеш ти, лишивши світлу,
Невгамовну мені печаль.

Та в прекраснім житті важкому
Будуть завжди сіять мені
В душу, повну вітрів і грому,
Сіруватих очей вогні.

04-29. 01. 1961

Юність в інших завше загадкова.
А своя — проста була чи ні?
Це ж вона уперто й гарячково
Відкривала істини смішні.

Це ж вона, нестримана й криклива,
Повна вихвалянь і недовір,
В поєдинки рвалася сміливо,
Глуздові часом наперекір.

То чого ж стогнати кучеряво:
— Що за діти — хай боронить Бог! —
Юність має на тривоги право,
Що ж то і за юність без тривоги!

Хай ми посинієм од натуги,
Поступ не зупиним все одно:
Нові покоління — не папуги,
Щоб товкти заучене давно!

Юність вчать — наука їй не шкодить,
Але рветься зойк у мене з уст:
Хай до неї й близько не підходить
Із своєю міркою Прокруст!

21. 01. 1962

Стільки в тебе очей,
Стільки рук і мозолів,
Скільки крапель в Дніпрі
І у небі зірок.
Ти не падав од вітру,
З біди не безволів,
Не насунув на душу
Ганьби козирок.
Не шукав я до тебе
Ні стежки, ні броду,
Бо від тебе узбіччям
Ніколи не брів —
Я для тебе горів,
Український народе,
Тільки, мабуть,
Не дуже яскраво
Горів.

Тільки, мабуть, не міг,
Як болід, спалахнути,
Щоб осяяти думкою
Твій небозвід,
Щоб устать, ніби зірка,
Сіянням окута,
Твоїх подвигів гордих
Й незлічених бід.

Скромна праця моя —
То не пишна окраса,
Але в тому, їй-богу,
Не бачу біди —

Щось у мене було
І від діда Тараса,
І від прадіда –
Сковороди.

Не шукаю до тебе
Ні стежки, ні броду –
Ти у грудях моїх,
У чолі і в руках.
Упаду я зорею,
Мій вічний народе,
На трагічний і довгий
Чумацький твій шлях.

14. 12. 1961

* * *

Прости мені, земле, дурість мою.
Прости, коли щось не вмю.
Я дурість ледачу працею вб'ю,
Під зливою дум змужнію.

Літа не чекають. Мій шлях нелегкий,
Спішу все пізнати і збагнути.
Прости мені, земле, коли не такий,
Як треба синам твоїм бути.

1961

V

«АПОСТОЛАМ ЗЛОЧИНСТВА І ОБЛУД»

* * *

Гранітні обеліски, як медузи,
Повзли, повзли і вибилися з сил —
На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил.
Мільярди вір зариті у чорнозем,
Мільярди щастя розвіяні у прах.
Душа горить. Палає лютий розум.
І ненависть регоче на вітрах.
Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили,
То небо, від прокльонів посіріле,
Напевне б, репнуло від сорому й хули.
Тремтіть, убивці! Думайте, лакузи!
Життя не наліза на ваш копил.
Ви чуєте? На цвинтарі ілюзій
Уже немає місця для могил!
Уже народ — одна суцільна рана,
Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсукана петля.
Розтерзані, зацьковані, убиті
Підводяться і йдуть чинити суд,
І їх прокльони, злі й несамовиті,
Впадуть на душі плісняві і ситі,
І загойдають дерева на вітті
Апостолів злочинства і облуд!

23. 12. 1962

МОНАРХИ

Диктатори, королі, імператори,
Мліючи в димі хвальби,
Роззявляли пащі, мов кратери,
І гукали:
— Ми — символ доби.
— Хто не з нами, той проти Бога.
— Хто не з нами, той проти всіх! —
І сипались лаври убогі
До куцих кривавих ніг.
Нікчемна, продажна челядь,
Банда кривляк для втіх,
Щоб мати що повечерять,
Годувала холуйством їх.
Ідоли обслинені, обціловані
Ішли величаві в своїй ході.
А поруч вставали некороновані
Корифеї і справжні вожді.
Вставали Коперники і Джорджоне,
Шевченко підводив могутнє чоло,
І біля вічного їхнього трону
Лакузи жодного не було.
Бо щире, високе небо
Не підмалюєш квачем,
Бо величі справжній не треба
Спиратись на плечі нікчем.

13. 11. 1962

ПЕРЕСТОРОГА СЛАВОЛЮБЦЕВІ

Одійде в морок підле і лукаве,
Холуйство у минувшину спливе,
І той ніколи не доскочить слави,
Хто задля неї на землі живе.

08. 04. 1962

* * *

Навіщо бундючитися пихато,
Грїтися в похвалах?
Слава не ртуть:
Мало великим себе уявляти,
Треба великим бути.

06. 11. 1962

* * *

Як не крути,
на одне виходить,
слід би катюгам давно зазубрить:
можна прострелити мозок,
що думку народить,
думки ж не вбить!

26. 10. 1962

***

Маленьке — не смішне,
Адже мале і зерно,
Що силу велетням і геніям несе.
Мале тоді смішне,
Коли воно мізерне,
Коли себе поставить над усе.

Але скажіть, хіба такого мало,
Хіба такі випадки не були,
Коли мале, як прапор, піднімали
І йшли за ним народи, мов осли?
І чи тоді мізерне та смішне
Не оберталось раптом у страшне?

19. 09. 1963

ВОВК-МИРОТВОРЕЦЬ

Голодний Вовк, що лиш розбій творив,
Якось вночі Вівчарці говорив:
«Нема за мною й крапельки вина.
Я зовсім вже не той, що був допіру,
Я з вівцями давно бажаю миру,
Аби лишень погодились вони.
Отож прошу — пусти мене в кошару,
Бо з ними я сьогодні віч-на-віч
Бажаю повести правдиву річ...
Не сумнівайся за свою отару...»

Вівчарка, хитрість хижу бачачи наскрізь,
Сказала Вовку: «Ти в кошару лізь,
Але, як хочеш говорити любо,
Залиш надворі пазурі і зуби».

«Говориш ти зовсім не до ладу!
А як же без зубів я правду доведу?» —
Промовив кисло Вовк
Й пішов кричать по світу,
Що Вівці з ним не хочуть в мирі жити...

08. 05. 1955

КРАПЛЯ В МОРІ

На світі законів немало,
Я нагадаю один:
Щоб море не висихало,
Потрібно багато краплин.

Але в штормову годину,
Як море бурунить гнів,
Потрібна зайва краплина,
Щоб вийшло воно з берегів.

13. 10. 1962

* * *

Безпорадні агонії злості,
Злість гармонії не порве!
Сонце ходить до нас не в гості —
Сонце з нами живе!

Вирина воно ранками з куряви,
На потрав'я витрушує пил,
І пливе, й ховрахів обурює,
Повне ніжності й повне сил.

1962

ДО СУЄСЛОВІВ

Навіщо метушитися? Для чого
Обстоювати власну правоту,
Хвалить свої діяння і дороги,
Виправдувать мотиви і мету?

Здається, наче просите пощади
В історії, що горда і німа, —
Вона ж, однак, без вашої поради
Вам вирок винесе сама.

Вона словесні розметає шати,
Каміння лжі прониже, мов бурав,
Ви перед нею будете стояти
Не в тогах слів — у трусиках зі справ.

26. 03. 1962

VI

«...А ДУША НЕ ГНЕТЬСЯ...»

КАЗКА ПРО ДУРИЛА

Отож воно й почалося з того,
що одружився дурний Петро –
тільки до хати привів небогу,
зразу ж топиться пішов у Дніпро.
Стрибнув у воду – в воді не тоне,
почухав тім'я дурний, а тоді
почав серед річки –
хай Бог боронить! –
ходить на руках по воді.
Походить трохи та ляже полежить,
на хвилю закине ноги брудні –
і хоч би тобі що!
Схопив, правда, нежить,
та рибалок до смерті злякав у човні.
Йому все байдуже –
ходить та чхає,
та грайливо моргає до риб,
а небога із кручі рукою махає:
– Вернись, чоловіче,
бо з'їм твій хліб! –
Почув те Петро та бігом додому,
що запопав – то усе перегриз,
добре, що жінка спалила солому
та в глечиках поховала дрова і хмиз.
Наївся Петро:
– Ну, стели постелю,

горличко ніжна моя,
та сама лишень лізь під стелю,
а на долівці приляжу я. —
Отак і жили без нужди і горя,
сусіди шепталися, як один:
— Від чого товстіє Петрова Федора? —
Аж гульк — у Федори син.
І такий собі хлопець, що далі нікуди,
і такий тобі хлопець, що — ну.
На другий рік вже навчився бігати,
а на шостий — виматюкав старшину.
Прийшли тоді до Петра пузаті
та кажуть:
→ Ти знаєш чи ні,
що виродок твій губатий
сказав, ніби ми дурні? —
Розізлився Петро:
— Отак тобі й на!
Та я ж його витурю з дому,
щоб не балакав малий сатана
того, що усім відомо... —
Узяв і прогнав.
А що дурному?
Тільки приказував, як проганяв:
— Іди, лобуряко, з дому —
ти з мене останню сорочку зняв!
Іди собі, зла личино!
Може, десь виб'єшся у пани,
то гляди не поскупися, сину,
матері справить картату хустину,
а мені — кисет і штани...
Ну, йди вже, клята рахубо,
бо дома з голоду вріжеш дуба... —

І пішло хлоп'я із убогої хати
кращої долі собі шукати.
Де воно не ходило, де воно не було!
Спало, де впало, їло, що мало,
та, мов трава, росло.
Та хлопця й вигнало — слава Богу:
не менш саженья в ріст,
кулаки — мов горщата,
мов обаполи, ноги —
і де те здоров'я бралось в нього,
коли ж все життя безконечний піст?
А люди про хлопця так говорили:
— Чому б не рости, коли він — Дурило! —
Отож, як Дурило уже зміцнів
і огидло хлопцеві байдикувати,
раптом ні сіло ні впало він захотів
навідатись до рідної хати.
Спакував у кишеню речі,
доброго костура в руки взяв
і, як говорять, ноги на плечі
та й пішов, куди знав.
Іде та й людей питає:
— А де тут дорога до Рідного краю? —
А люди говорять:
— Кругла Земля,
так що прямої дороги немає:
сонце сходить онно звідтіля,
а тамечки он сідає.
Спитай у нього. Воно
біга довкола Землі давно,
то, певно, тобі щось розумне порадє. —
Махнув рукою Дурило
та й пішов навпростець,

добре, що сонце у спину гріло,
а в груди віяв вітерець.
Іде та й іде. Аж у ногах занило,
присісти хотів, та ба —
з-за кушів до Дурила
вибігла враз галаслива юрба.
— Ти куди йдеш?
— Додому.
— А де ж домівка?
— У Ріднім краю.
— А край де?
— Йй-богу, не знаю,
я, люди, шукаю вітчизну свою.
— А навіщо шукати?
Лишайся, хлопче, у нас —
у нас не життя, а свято,
щасливим зробишся враз. —
І вмить та юрба оточила Дурила
і дружно до нього отак говорила:

РЕЧИТАТИВ СТАРШИН РАЮ

Порода наша мудра від природи,
ми знаєм все, бо осягнули все.
І глипає на нас зворушено і гордо
щасливий предок — щирий шимпанзе.
Йому гойдатись на гіллі рипучім
і на тропічних тішитись вітрах,
а ми підем і цілий світ научим,
як у чорнильних плавати морях.
У нас до того мудрі всі та вчені,
що лімітуємо чорнило і папір.

Вулкани діють дужі і скажені
в хребтах висотних паперових гір.
Ми знаєм все! Для нас усе відоме!
Що буде завтра? Запитайте нас.
Як живить вогнища руда суха солома,
так нас годує мудрість повсякчас.
Ми пронесем, ми підведем і підем,
ми дійдемо, ми сягнемо висот!
Ми стільки істин вам за мить націдим,
що подив назавжди заціпить рот.
Чого ж тиняєтесь по світу, ніби п'яні,
чого шукаєте, коли ми все знайшли,
коли ведуть дороги осіянні
під наше сонце з вашої імлі?
У нас давно ніхто й не чув про горе
та інші нісенітниці й бридню.
Одна турбота чола наші оре —
а що, як в мудрі паперові гори
раптово влучить іскорка вогню?
Чи вистачить чорнила, щоб залить?
А більше нам нічого не болить...

Дурило, звичайно, розвішує вуха,
Дурило аж рота роззявив та слуха,
Дурило гукає:
— Зрікаюся Рідного краю!
Візьміть мене, друзі, до вашого раю! —
І друзі Дурила під руки беруть,
І друзі Дурила до себе ведуть.
А хлопцеві думка сидить в голові:
— Чого, люди добрі, в вас ноги в крові?
Та це, — йому кажуть, —
така у нас звичка:

до щастя дорога веде через річку —
та річка із крові та трішки зі сліз,
але ти не бійся.
Не втопишся. Лізь.
Вона неглибока —
либонь, до колін...
— А кров там чия? — не гамується він.
— Чия? А відомо чия — тих людей,
що підло не визнали наших ідей...
Ми їх, значить, трішечки, зовсім помалу,
кого задавили, кого зарубали.
— А це хто висить? —
він питається в них.
— Це дурень один із отих навісних,
що пруться на острів...
— На острів? За чим?
— Та, правду сказати, либонь, ні за чим:
там щастя закуте в печерах німих —
не те, що для нас,
а оте, що для всіх...
— То нащо ж повісили?
— Так, для годиться:
якби не повісили, міг би втопиться...
І далі Дурило по Раю іде,
круг себе очима дурними пряде.
— А це що за ідол? —
питається знов.
— Це той, хто закон наймудріший знайшов:
навчив нас хапати,
навчив убивати,
навчив людям в вічі оману пускати,
навчив нас, як жити годиться на світі, —
читай заповіта його на граніті.

ЗАПОВІТ ЗАСНОВНИКА РАЮ

«Що кому на роду написано,
то й конем не обскачеш того.
Одному доля дарує лисину,
другому шляпу з широкими крисами,
а третього причастовує батогом.

А четвертому, п'ятому,
шостому і дев'ятому
цілісінький довгий вік
стільки добра обіцятимо,
що врешті з четвертого, п'ятого,
шостого і дев'ятого
поробить стандартних калік.

А найкраще тому, кому доля багата
не захоче нічого дати —
ані честі, ні глузду, ні сорому —
нічогісінько.

Ось цьому
ми з нікчемства свого п'єдестала створимо,
та освятим в кадильнім диму,
та сипнемо під ноги квітів,
та у лаври чоло вберем,
та, щоб весело жив на світі,
приведем панну Музу в гарем.
А самі заживем без гризоти,
бо відомо й дитині малій,
що у Музи цієї цноти
вже не більше, ніж у повій.
Стільки бідною торгували,
стільки вже продавалась сама,
що назвать її лярвою мало,
а сильнішого слова нема.

Ну, а нам що до того?
Ми люди тихі.
Нам би повне корито бурди,
теплу ковдру, затишну стріху
та цукерку вряди-годи.
Бо таке на роду написано:
від Адама до наших днів
будуть людям світити лисини
величаво мудрих вождів».
Думав, думав Дурило,
аж йому голова заболіла,
та ніяк собі не збагне:
куди і до чого той ідол гне?
Якщо йому правда — ріднесенька мати,
то нащо ж йому п'яти лизати?
А якщо йому люба лизня,
то тоді його ненька — брехня?
Так замислився,
що аж присів,
сім днів не пив і не їв,
а на восьмий устав і каже:
— Якесь дуже дивне те щастя ваше!
Не хочу такого, щоб я вмер!
Сходжу ще на острів до тих печер... —
Та й ну Дурило
від друзів нових тікати,
а ті йому в спину кілки метати.
Добре, що наш Дурило водою не брів —
він, як і батько,
ходить по воді умів —
отож він першим став у печері
і давай своїм костуром бити у двері.
За третім ударом упали двері,

і враз ніби сонце сяйнуло в печері.
І вийшло звідти дівча,
і всміхнулося мило:
— Спасибі за поміч тобі, Дурило!
Я долю тепер не мину і твою —
жду тебе, парубче, у батьківській хаті,
у твоєму Ріднім краю... —
Сказало і щезло.
Озирнувся Дурило —
дивиться:
гори вогнем охопило,
і кривава ріка змеженіла,
а там, за рікою,
на тихій Зеленій горі
біліє батькова хата,
а під нею засмучена мати
пасе сонячних зайчиків у дворі...

04. 09. 1963

Зміст

I. Пророцтва Василя Симоненка

«Можливо, знову заgrimлять гармати...»	10
«Не докорю ніколи і нікому...»	11
Ровесникам	11
Українська мелодія	12
Лебеді материнства	13
Крик ХХ віку	15
«Там, у степу, схрестилися дороги...»	17
«Гей, нові Колумби й Магеллани...»	18
«Світ який — мереживо казкове...»	19
«Ти знаєш, що ти — людина...»	20
«Земля кричить... Пінують кров'ю війни...»	21
«І буде все, що має бути...»	22
«Нашої заслуги в тім не бачу...»	23
«Де зараз ви, кати мого народу...»	24
«Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...»	25
«Задивляюсь у твої зіниці...»	26
Курдському братові	27

II. «Україно! Ти моя молитва...»

Русь	29
«Я закоханий палко, без міри...»	31
«Древній, обікрадений народе...»	31
«Я не бував з адальніми морями...»	32
Прирученим патріотам	33
«Я так люблю твої суворі чари...»	34
«Земле рідна! Мозок мій світліє...»	34
Чую	35
«В букварях ти наряджена і заспідничена...»	36
«О земле з переораним чолом...»	37
Моя любов	38

«Білі від страждання мої ночі...»	39
Україні	40

III. «Найскладніша людина проста...»

«Найогидніші очі порожні...»	41
«Може, так і треба неодмінно...»	41
Злодій	43
«Я хочу бути несамовитим...»	44
«Не лицемірити, не чванитись пихато...»	44
«Ні перед ким не станеш спину гнути...»	45
«Люди часто живуть після смерті...»	45
«Скільки б не судилося страждати...»	46
«Попрощаємся, земле кохана...»	47
«Люди – прекрасні...»	48
Одинока матір	49
Моя мова	51
Матері	52
Безсмертні предки	53

IV. «Любов, як сонце світу відкриває Безмежну велич людської краси...»

Суперники	54
Уманським дівчатам	57
«Спади мені дощем на груди...»	58
«Кожну весну, кожне літо...»	59
«Я і в думці обняти тебе не посмію...»	60
«Ой майнули білі коні...»	61
«Я чекав тебе з хмари рожево-ніжної...»	62
«Я чую у ночі осінні...»	63
Чекання	65
«Буду тебе ждати там, де вишня біла...»	66
«Не бажаю я нічого, хочу тільки одного...»	67
«Я тобі галантно не вклонюся...»	67
Я... («Він дивився на мене тупо...»)	68

Мій родовід	69
З дитинства	71
Кривда	73
«Я в світ прийшов не лише пити й їсти...»	75
«Моралісти нас довго вчили...»	76
«Немає смерті. І не ждять — не буде...»	76
Можна	77
«Ми брехні завжди легше вірим...»	78
«Я не хочу спокійним бути...»	79
«Учать мене вибухати...»	79
«Понеси мене на крилах, радосте моя...»	80
«Встає над нами сонце, як вставало...»	83
Кирпатий барометр	83
Тиша і грім	91
«Юність в інших завше загадкова...»	98
«Стільки в тебе очей...»	99
«Прости мені, земле, дурість мою...»	100

V. «Апостолам злочинства і облуд»

«Гранітні обеліски, як медузи...»	101
Монархи	102
Пересторога славолюбцеві	103
«Навіщо бундючитися пихато...»	103
«Як не крути...»	103
«Маленьке — не смішне...»	104
Вовк-миротворець	105
Крапля в морі	106
«Безпорадні агонії злості...»	106
До суєсловів	107

VI. «...А душа не гнеться...»

Казка про Дурила	108
------------------------	-----

Літературно-художнє видання

СЕРІЯ «БІБЛІОТЕКА УКРАЇНСЬКОГО ВОЇНА»

Симоненко Василь Андрійович

«ЙШОВ СОЛДАТ...»

Вибране

Упорядники

Василь Яременко та Олена Мислива

Коректор *Карина Круковська*

Верстка *Олесі Урбанської*

Підп. до друку 31. 10. 15.

Формат 60x84 ¹/₃₂. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 4,0. Обл.-вид. арк. 5,2.

Наклад 8000 прим.

Видавництво «Український письменник»:

01054, м. Київ, вул. Олеся Гончара, 52.

Тел./факс: (044) 486-18-05.

E-mail: ukrpsm@gmail.com

Свідоцтво ДК № 571 від 20. 08. 2001 р.

Віддруковано у друкарні ТзОВ «Друкарня "Рута"»:
вул. Князів Коріатовичів, 11, м. Кам'янець-Подільський.
Реєстраційний номер підприємства: 37180607.

ISBN 978-966-579-466-0

9 789665 794660